

EESTI SÜSTEEMSELT OLULISTE KREDIIDIASUTUSTE MÄÄRAMINE JA PUHVRIMÄÄRAD 2019. AASTAL

Igal aastal hinnatakse Euroopa Liidu liikmesriikides krediitiasutuste olulisust finantsüsteemis ja ajakohastatakse süsteemselts oluliste krediitiasutuste loetelu. Eestis määrab siinses finantsüsteemis süsteemselts olulised krediitiasutused ehk O-SIID (*other systemically important institutions*) kindlaks Eesti Pank. Lisaks on Eesti Panga otsustada, kui suur peab olema O-SIIDe täiendav kapitalipuhver – see võib olla kuni 2% krediitiasutuse koguriskipositsioonist. Lisapuhvri nõude eesmärk on suurendada süsteemselts oluliste turuosaliste ja seeläbi kogu süsteemi toimekindlust ning vähendada süsteemselts oluliste pankade finantsprobleemidega kaasnevaid kulusid.

2019. aasta hindamistulemuste alusel on Eestis neli süsteemselts olulist krediitiasutust: Swedbank AS, AS SEB Pank, Luminor Bank AS ja AS LHV Pank. Hindamine viidi läbi 2018. aasta lõpu andmete põhjal. Hindamistulemuste alusel jäid möödunud aastaga võrreldes samaks nii O-SIIDs määratud pankade loetelu kui ka neile kehtestatud O-SII puhvrinäär. Seega püsivad Swedbank ASile, ASile SEB Pank ja Luminor Bank ASile kehtestatud puhvrinäär 2% ja ASile LHV Pank kehtestatud puhvrinäär 1% tasemel.

Tabel 1. Eestis tegutsevate pankade süsteemse olulisuse punktisumma baaspunktides seisuga 31.12.2018

Krediitiasutus	Punktid kokku	Kriteeriumid			Omavaheline seotus
		Suurus	Tähtsus (sh asendatavus / finantsüsteemi taristu)	Keerukus / piiriülene tegevus	
Swedbank AS	3154	3998	4386	2797	1436
AS SEB Pank	2070	2460	2531	2068	1221
Luminor Bank AS	2165	1523	1212	1877	4047
AS LHV Pank	667	629	809	293	938
Bigbank AS	360	198	166	930	145
AS Inbank	189	119	93	342	203
AS Coop Pank	153	167	171	105	167
Tallinna Äripanga AS	118	81	89	117	185

SÜSTEEMSELT OLULISTE KREDIIDIASUTUSTE KINDLAKSMÄÄRAMINE EESTIS

Eesti krediitiasutuste süsteemse olulisuse tuvastamisel lähtutakse kaheetapilisest meetodikast, mis on kehtestatud Euroopa Pangandusjärelevalve (EBA) suunistega¹. Esimeses etapis määratakse muud süsteemselts olulised krediitiasutused ehk O-SIID automaatselt, rakendades EBA suuniste kriteeriumeid ja kohustuslikke näitajaid. Süsteemse olulisuse punktisumma saadakse kümne kohustusliku näitaja põhjal, mis jagunevad nelja kategooriasse: suurus, tähtsus (sh asendatavus / finantsüsteemi taristu), keerukus / piiriülene tegevus ning omavaheline seotus. Iga krediitiasutuse näitajate väärtused suhestatakse liikmesriigi kõikide krediitiasutuste² näitajate koguväärtusega. Seetõttu peegeldavad need pankade turuosi eri näitajate kaupa. Iga krediitiasutuse lõplik punktisumma on näitajate kaalutud keskmine väärtus. Kõik pangad, kes ületavad künniseks seatud väärtuse ehk 350 baaspunkti, liigitatakse automaatselt O-SIIDeks. Erandina võib Eesti Pank otsustada, et ta ei määra panka süsteemselts oluliseks, kui punktisumma on 350 baaspunktist suurem ajutiste tegurite tõttu. Meetodika teises etapis on järelevalvelise hindamise käigus võimalik nimetada süsteemselts oluliseks ka selliseid krediitiasutusi, mis ei ületanud küll etteantud künnist, ent mida võib sellegipoolest pidada kodumaises finantsüsteemis süsteemselts oluliseks.

¹ 16. detsembril 2014 välja antud EBA suunistid kapitalinõuete direktiivi 2013/36/EL artikli 131 lõike 3 kohaldamistingimuste määramise kriteeriumide kohta seoses muude süsteemselts oluliste ettevõtjate hindamisega.

² Eesti Panga O-SIIDe hindamise protsess hõlmab kogu pangandussektorit. Investeeringisühinguid pole hindamise kaasatud.

2019. aasta hindamisel ei kasutanud Eesti Pank enam EBA metoodikat kohandatuna. Varasematel aastatel on Eesti Pank lähtunud vajadusest EBA metoodikat kohandada, jättes võtmata arvesse võlakirjanäitajast tulenevat mõju. Kuna ka suuremad pangad on võlakirju emiteerinud ja pandikirjade emiteerimise käivitumisega suureneb võlakirjade maht veelgi, ei moonuta võlakirjade näitaja enam punktisummat, mistõttu väheneb vajadus kohandatud metoodika järele.

2019. aastal määratakse süsteemselt oluliseks neli panka: Swedbank AS, AS SEB Pank, Luminor Bank AS ja AS LHV Pank. 350 baaspunkti künnise ületas ka Bigbank AS. Selle künnise ületas pank eelkõige piiriüleste nõuete põhjal arvestatud turuosa tõttu, mis tõusis ajutiselt teiste pankade likviidsusjuhtimise otsuste tõttu. Bigbank ASi turuosa laenude väljastamisel, hoiuste kaasamisel ja koguvarades oli keskmisest märksa väiksem. Kuna Bigbank AS ületas 350 baaspunkti künnist üksnes ajutiselt (nii 2018. aasta 30. septembri kui ka 2019. aasta 31. märtsi seisuga oli panga süsteemse olulisuse punktisumma künnisest madalam), ei lisanud Eesti Pank Bigbank ASi süsteemselt oluliste pankade loetellu.

Tabel 2. Punktiarvestuse põhinäitajad EBA metoodika järgi		
Kategooria	Näitajad	Kaal EBA metoodika järgi
Suurus	Koguvarad	25,00%
Tähtsus (sh asendatavus / finantssüsteemi taristu)	Kohalike maksetehingute väärtus	8,33%
	Erasektori hoiused Euroopa Liidu hoiustajatelt	8,33%
	Erasektori laenud Euroopa Liidu laenuvõtjatele	8,33%
Keerukus / piiriülene tegevus	Börsiväliste tuletisinstrumentide (tinglik) väärtus	8,33%
	Jurisdiktsiooniülelised kohustused	8,33%
	Jurisdiktsiooniülelised nõuded	8,33%
Omavaheline seotus	Finantssüsteemisisesed kohustused	8,33%
	Finantssüsteemisisesed varad	8,33%
	Tasumata võlainstrumentid	8,33%

SÜSTEEMSELT OLULISTE KREDIIDIASUTUSTE PUHVRIMÄÄRAD EESTIS

Puhvrimäärade kehtestamisel lähtub Eesti Pank põhimõttest, et kapitalipuhvri määr peab olema seda kõrgem, mida suurem on krediitiasutuse süsteemne olulisus. Kuna võib eeldada, et panga võimalike finantsprobleemidega kaasnevad kulud majandusele olenevad selle panga olulisusest finantssüsteemis, aitavad süsteemselt olulistele pankadele kehtestatud täiendavad kapitalinõuded vähendada nende maksejõuetuks muutumise tõenäosust ja mõju. Puhvri taseme kalibreerimise metoodika väljatöötamisel on Eesti Pank arvesse võtnud krediitiasutuste süsteemse olulisuse punktisummasid, Põhja- ja Baltimaade teiste pankade asjaomaseid puhvrimäärasid ning Eesti pangandussektori andmete põhjal koostatud analüüsi³. Eesti Pank kohaldab EBA metoodikal põhineva süsteemse olulisuse hindamise miinimumkünnist (350 baaspunkti) ületavatele krediitiasutustele üldjuhul vähemalt 0,5% puhvrimäära. Maksimaalset ehk 2% määra kohaldatakse sellistele krediitiasutustele, kelle punktisumma on vähemalt 1200 baaspunkti. Kui süsteemse olulisuse hindamise tulemus jääb 350 ja 1200 baaspunkti vahele, siis leitakse võrdlusmäär lineaarselt 0,5 protsendipunkti täpsusega.

Arvestades 2018. aasta lõpu andmetel leitud O-SIIde punktisummasid, jäävad kehtima senised puhvrimäärad: Swedbank ASile, ASile SEB Pank ja Luminor Bank ASile kehtib 2% muu süsteemselt olulise krediitiasutuse puhvrimäära nõue, ning ASi LHV Pank määr jääb 1%le. Puhvrimäärade soovitatud tasemete aluseks on EBA metoodikast lähtuv süsteemse olulisuse hinnang. Kuna Swedbank ASile ja ASile SEB Pank on emapanga tasandil kehtestatud 2% O-SII puhver, siis ei piira see neile 2% määra kehtestamist.⁴

³ Vt täpsemalt „Eesti süsteemselt oluliste krediitiasutuste kindlaksmääramise ja puhvrimäärade kalibreerimise põhimõtted“, juuni 2018.

⁴ O-SII puhvri otsuste puhul tuleb Euroopa Liidu kapitalinõuete direktiivi 2013/36/EL põhjal arvestada, et krediitiasutusele, mis kuulub pangagrüppi, mille emapangale on konsolideeritud alusel kehtestatud kas globaalse või muu süsteemselt olulise institutsiooni puhvri nõue, kohaldatav määr saab olla kuni 1% või mitte kõrgem kui konsolideerimisgrupi suhtes kehtestatud globaalse või muu süsteemselt olulise institutsiooni puhvri määr. Swedbank AB ja Skandinaviska Enskilda Banken AB O-SII puhvri määr on 2%.

Tabel 3. Näitajate punktisummad (baaspunktides)

Kategooria	Näitajad	Swedbank AS	AS SEB Pank	Luminor Bank AS	AS LHV Pank	Bigbank AS	Inbank AS	Coop Pank AS	Tallinna Äripanga AS	Filiaalid
Suurus	Koguvarad	3998	2460	1523	629	198	119	167	81	823
Tähtsus (sh asendatavus / finantsüsteemi taristu)	Kohalike maksetehingute väärtus	4068	2650	1148	1264	5	0	135	143	587
	Erasektori hoiused Euroopa Liidu hoiustajatelt	5129	2353	872	722	257	158	210	99	202
	Erasektori laenud Euroopa Liidu laenuvõtjatele	3961	2591	1616	440	236	121	168	26	842
Keerukus / piiriülene tegevus	Börsiväliste tuletisinstrumentide (tinglik) väärtus	5461	2970	1569	0	0	0	0	0	0
	Jurisdiktsiooniüleised kohustused	428	2083	2982	341	663	309	189	87	2918
	Jurisdiktsiooniüleised nõuded	2502	1151	1082	537	2128	716	126	265	1493
Omavaheline seotus	Finantsüsteemisesed kohustused	1144	2484	2936	533	10	5	67	36	2785
	Finantsüsteemisesed varad	3140	1179	1196	1108	310	155	204	519	2189
	Tasumata võlainstrumendid	25	0	8008	1174	114	448	231	0	0
Üldine punktisumma EBA meetodika järgi		3154	2070	2165	667	360	189	153	118	1124

Swedbank ASi, ASi SEB Pank, Luminor Bank ASi ja ASi LHV Pank jaoks kalibreeritud puhvrimäär on kõrgem kui Euroopa Keskpanga meetodika alusel leitud O-SII puhvrinõude miinimumtase. Euroopa ühtse pangandusjärelevalve raames jagab Eesti Pank makrofinantsjärelevalve tegemisel vastutust Euroopa Keskpangaga. Euroopa Liidu kapitalinõuete määruses ja direktiivis sätestatud makrofinantsjärelevalve meetmete, sealhulgas muu süsteemselt olulise institutsiooni puhvri puhul võib Euroopa Keskpank vajaduse korral kehtestada pankadele rangemad nõuded kui Eesti Pank. Euroopa Keskpanga O-SII puhvrimäärade otsuste lähtepunktiks on raamistik, mille alusel määratakse pangale süsteemse olulisuse punktihinnangu alusel O-SII puhvri miinimumtase.⁵ Swedbank ASi, ASi SEB Pank, Luminor Bank ASi ja ASi LHV Pank lisapuhvri nõue on kõrgem kui Euroopa Keskpanga metodoloogia alusel leitud O-SII puhvrinõude miinimumtase.

⁵ Vt täpsemalt EKP väljaandest „Macroprudential Bulletin“, juuni 2017.